

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Diakonissalaitos pitää perusteltuna arviointimuistiossa esitettyä tarvetta harkita, että lain 28 § (rikosrekisteriotteiden tarkistaminen iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvueluissa) ulotettaisiin myös henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin.

Lisäksi Diakonissalaitos tukee täysimääräisesti tavoitetta pyrkiä keventämään rekisteröintivaatimuksia sekä edistämään haasteiden ratkaisemista mahdollisimman pitkälle ohjeistuksella. Diakonissalaitos korostaa lisäksi, että valvonta-asioissa ilmenee toistuvasti yleisohjeistuksen tarvetta esimerkiksi hyvinvointialuekohtaisten tulkintaerojen vuoksi. Palveluiden sujuvan tuottamisen kannalta olisi tärkeää, että lupa- ja valvontavirastolle jäisi myös aikaa ja resursseja laatia yleisohjeita koskien toistuvia kysymyksiä. Tällaista ohjeistusta on saatavilla liian vähän.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

Ammattihenkilölainsäädännön uudistuksen yhteydessä olisi perusteltua tarkastella kriittisesti sosiaalipalveluissa edellytettyä osaamisrakennetta. Pidämme tarpeellisena arvioida, voisiko koulutustaustan ja osaamisen tarvetta arvioida ottaen huomioon tuotettavien palvelujen sisältö ja palveluja käyttävät asiakkaat ja potilaat, sekä huomioiden yksikkökohtaisesti asiakkaiden tarpeiden mukaisesti niin, että paikalla on riittävästi terveydenhuollon koulutuksen suorittaneita henkilöitä vastaamassa lääkehoidosta. Kaikki sosiaalipalveluiden arkeen liittyvät tehtävät eivät edellytä sote-alan tutkintoa. Nykyinen sääntely rajoittaa tarpeettomasti myös sellaisten osaajien hyödyntämistä, joiden osaaminen ja/tai koulutus vastaisi asiakkaiden tarpeita, mutta joita ei voida lukea henkilöstömitoitukseen ja joita näin ollen ei voida hyödyntää. Monialaisemman osaamisen hyödyntäminen voisi mahdollistaa tarvelähtöisemmän ja paremman palvelun asiakkaille. Asiakkaiden osallistumisen tukemisessa, osallisuuden vahvistamisessa tai puhtaassa läsnäolossa

taikka useissa arjen toiminnoissa tukemisessa ei välttämättä tarvita sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutusta.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

Diakonissalaitos pitää oikeustilaa koskien palvelutoiminnassa tapahtuvien muutosten ilmoittamisen, rekisteröinnin ja luvanvaraisuuden osalta edelleen epäselvänä. Olennaisina muutoslupaa edellyttävinä muutoksina pidetään Diakonissalaitoksen näkemyksen mukaan myös sellaisia asioita ja tilanteita, joissa toiminnassa ei tapahdu minkäänlaista muutosta. Esimerkiksi y-tunnuksen vaihtumista on valvontakäytännössä pidetty olennaisena muutoksena myös esimerkiksi tilanteessa, jossa toiminnassa ei tapahdu lainkaan muutosta, vaikka siirto tapahtuu palveluntuottajan konsernin sisällä vakiintuneiden palveluntuottajien välillä.

Liittyen palveluyksikön rekisteröintiin, palveluyksikön määritelmä sallii teoriassa hyvin erilaiset ratkaisut. Kuten arviomuistiossakin todetaan, palveluyksikkö voi muodostua palveluntuottajan oman päätöksen mukaisesti yhdestä tai useammasta sosiaali- tai terveydenhuollon palvelusta ja useammasta fyysisestä toimipaikasta, tai se voisi olla kokonaan ilman fyysistä toimipaikkaa. Kuitenkin, koska palvelupistettä ei ole lain tasolla määritelty, palveluntuottajan rekisteröidessä palveluyksikön, voi valvontalain 16 §:ssä todettu, rekisteröintiä varten ilmoittavaksi edellytetty ”asiakasryhmä” johtaa siihen, että yhdessä toimipaikassa toimiva yksikkö tuottaa palvelua vain yhdelle asiakasryhmälle. Lain tarkoitus ja käytännön toimintamallit eivät välttämättä siis kohtaa, ja sikäli kun sääntelyllä on tarkoitus lisätä joustavuutta, sääntelyä olisi aiheellista selkiyttää.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

Diakonissalaitos pitää omavalvonnan roolia koskevaa kehityssuuntaa yleisesti positiivisena. Yleisellä tasolla merkittävänä ongelmana on, että hyvinvointialueiden valvontatehtävä perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain sijaan hyvinvointialuelakiin. Diakonissalaitos pitää jo lähtökohtaisesti ongelmallisena ratkaisuna eriyttää valvontaa koskeva sääntely kahteen yleislakiin erityislakien ohella. Sääntelyn ja siihen perustuvan ohjauksen ja valvonnan yhdenmukaistamisen sekä tulkintaerojen vähentämisen kannalta olisi järkevää pyrkiä säätämään sosiaali- ja terveystalouden valvonnasta yhdellä lailla. Käytännön tasolla vaikuttaa siltä, että hyvinvointialueiden ja lupa- ja valvontaviraston välillä ei ole sen tasoista yhteistyötä, joka valvonnan kohteiden näkökulmasta näyttäytyisi yhdenmukaiselta. Nykyisellään erityisesti hyvinvointialuekohtaiset toimintatapaerot ja niiden osin toisistaan poikkeavat laintulkinnat vaikeuttavat palvelutoiminnan suunnittelua.

Omavalvonnan roolin vahvistaminen ja vahvistuminen on tärkeää. Käytännön tasolla on kuitenkin ilmennyt haasteita liittyen esimerkiksi omavalvontasuunnitelmien sisällön laajuuteen liittyen. Lupa- ja valvontaviranomainen on määräyksessään 1/2024 todennut omavalvontasuunnitelmaan kirjattavat tiedot. Määräyksen myötä omavalvontasuunnitelmien haltuunotto ja arviointi yhteismitallisesti helpottuu. Kuitenkin määräyksessä esitetyn sisällön lisäksi eri hyvinvointialueet saattavat esittää palveluntuottajille omia vaatimuksiaan omavalvontasuunnitelman sisältöön liittyen, mikä voi aiheuttaa usean eri hyvinvointialueen asiakkaita palvelevan toimintayksikön kannalta

merkittäviä haasteita. Omavalvontasuunnitelmista voi muodostua laajoja dokumentteja, joissa on paitsi luonnollisesti määräyksen mukainen sisältö, myös lisäksi mahdollisia hyvinvointialueiden vaatimuksia. Tällöin on riskinä, että omavalvontasuunnitelman tehtävä päivittäisen toiminnan työvälineenä jää asiakirjan sisällöllisen täydellisyydentavoittelun varjoon.

Diakonissalaitos pitää kannatettavana valvontalain mukaisen epäkohtailmoitusvelvollisuuden täsmentämistä. Lain 29 §:n nykykuotoilu on omiaan johtamaan siihen, että kaikki asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut sellaiset puutteet ilmoitetaan, vaikka palveluntuottaja olisi korjannut tai kykenisi korjaamaan ne omavalvonnallisin toimin.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

-

Muut kommenttinne arviomuistiosta

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta koskien kehittämistarpeita sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa. Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Lähes 160-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä omistamansa yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekotien kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta. Yleishyödyllinen työmme kohdistuu suurelta osin ihmisryhmiin ja tilanteisiin, joissa avuntarvitsijat jäävät osin tavanomaisen palveluverkon ulkopuolelle.

Diakonissalaitos tunnistaa selkeän tarpeen muistiossa arvioituja kehittämistarpeita vastaavalla tavalla selkeyttää lainsäädäntöä, vahvistaa valvonnan resursseja ja yhdenmukaistaa käytäntöjä koko maassa. Nämä kehitystarpeet on selkeästi tunnistettu arviointimuistiossa. Samanaikaisesti on kuitenkin toivottavaa, että lainsäädäntötyöllä pyrittäisiin aktiivisesti mahdollistamaan myös uudenlaisten toimintatapojen implementointi ja tietynlainen joustavuus, jolla varmistetaan se, että valvonnan käytännöt ja palveluiden ohjaus ovat yhteismitallisesti linjassa palveluiden tuottamiseen käytettävissä olevien resurssien ja palveluvalikoimien periaatteita koskevien periaatelinjausten kanssa. Diakonissalaitoksen näkemyksen mukaan voidaan perustellusti kyseenalaistaa, onko

suomalainen sääntelyjärjestelmä kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa onnistunut ja missä määrin järjestelmä tukee resurssiviivaista ja vaikuttavuusperusteista ajattelua.

Diakonissalaitos pitää erityisen tärkeänä sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilainsäädäntöä kehitettäisiin tavalla, joka vapauttaisi ja kohdentaisi valvonnan resursseja tehokkaasti. Resurssien riittämättömyys, valvontamenetelmien hajanaisuus, lainsäädännön tulkinnan epäselvyydet sekä yhtenäisyyden ja ohjattavuuden puutteet johtuvat näkemyksemme mukaan sääntelystä ja sääntely-ympäristöstä, joista valvonnan ongelmat ovat etupäässä oire. Samanaikaisesti olisi tarve mahdollistaa esimerkiksi teknologisten ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto sekä innovatiiviset ratkaisut sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, mitä tulisi Diakonissalaitoksen näkemyksen mukaan pitää jossain määrin jopa ensisijaisena lainsäädäntötyön tavoitteena. Toimivassa mallissa valvonnan resursseja voitaisiin allokoida myös tukemaan ja edistämään palvelukehitystä sen sijaan, että valvontatyö tietyssä mielessä jumittuu perustehtäväänsä, eli lupa- ja sääntelyperusteiseen monin paikoin joustamattomaan valvontaan. On toivottavaa, että palaute, jonka mukaan valvontalaki ei vielä riittävästi ota huomioon palvelujen digitalisaatiota taikka uudistuvia palvelujen tuotantotapoja, otetaan vakavasti. Mikäli lainsäädäntöä ei kokonaisuutena kehitetä palvelu-uudistuksia kannustavaan suuntaan, jää resurssien puutteessa palveluiden ohjaus ja valvonta toimiessaankin vaille vaikuttavuutta ja kannustavuutta.

Tuominen-Hakoila Miinukka
Diakonissalaitos